№ 96: ЛЮДИНА В ІСТОРІЇ

Тема номера: Людина в історії

РЕДАКЦІЯ VERBUM

26 ЖОВТНЯ 2022

Шановні читачі! На жовтень припадає Місяць українського модернізму, і тема цього випуску «Вербуму» якнайкраще до нього пасує: у XX столітті Україну не раз засмоктував вир історичних зламів, й автори-модерністи на власному досвіді знали, як це — бути учасниками подій, про які потім напишуть у підручниках історії.

Ґустав Клімт, «Мати з двома дітьми», 1909 рік

Власне, з історичних підручників і досліджень ми частіше дізнаємося якраз про події, ніж про їхніх учасників, і від того часом виникає враження, що події — це те, що коїться майже без людської участі: тривають війни, відбуваються геноциди, падають ракети, порушуються права людини. Останні вісім місяців добре показали, що з цим сприйняттям необхідно — хоч і дуже складно — боротися, називаючи речі їхніми іменами й не приховуючи злочинців за безособовими синтаксичними структурами, нехай яким недипломатичним це здається.

Однак так само важливо не втрачати з поля зору людей по інший бік барикад: тих, кого кривдять, нищать, позбавляють вибору. Нам трошки легше дихати, поки ми думаємо про масове поховання в Ізюмі як про абстрактні 450 тіл, а не чотириста п'ятдесят окремих обірваних життів, проте за кожною статистикою стоять людські реальності. Історія — це не щось, що просто стається зі світом; історія — це те, що одні люди роблять із іншими людьми. І що краще ми це усвідомлюємо, то більше маємо шансів зменшити кількість трагедій у майбутніх історіях.

На початку випуску хочемо, втім, нагадати, що людське життя в часі — не єдине; поза ним є також вічність. Отець Матеуш Годек пише про взаємодію минущого й вічного і дає кілька порад, як найкраще використовувати свої швидкоплинні дні з огляду на вічність. Одна з цих порад нині повна гіркого гумору: думати про смерть. Що ж, із цим в українців останнім часом немає проблем.

Як не було їх і в часи Першої світової війни. Ірина Пасько, перечитуючи оповідання Марка Черемшини, натрапляє на болісні аналогії та химерні збіги: «Є режим світломаскування. Є friendly fire. Є масове біженство — із дітьми, старими, тваринами. Є порівняння "прильотів" по обидва боки фронту. І постійний страх за близьких на війні». І, як у кожній хорошій літературі, є також людські історії, зрозумілі нам сьогодні саме тому, що виписані не абстрактно й узагальнено, а з увагою до окремих, живих осіб.

Іще одну особисту історію, вплетену в більший культурний наратив, розповідає Ірина Пустиннікова, пишучи про людяний пізній модернізм Івана Кляпетури — автора численних хотинських вітражів і мозаїк. Монументальне мистецтво радянського періоду — наприклад, мозаїчні зупинки й панно на громадських будівлях, такі собі відповідники сучасних муралів, — часто безіменне; ми знаємо тільки окремі імена майстрів, пов'язані з найвизначнішими творами. Проте й оця провінційна зупинка чи отой вітражик над магазином мали творців і власну унікальну історію.

Останній текст випуску — це фрагмент із дослідження Віктора Петрова про репресованих українських митців, ілюстрацією до якого слугує картина Анатоля Петрицького з лаконічною

назвою «Розстріл» (1934). Написаний іще під час Другої світової війни текст побачив світ тільки 1959-го, у діаспорному видавництві, що й не дивно: Петров без дипломатичних евфемізмів говорить про нищівність радянської системи, яка, попри свої лозунги, ніколи не переймалася людськими долями. «Людина?! Це не було передбачено ані статутом, ані програмою ВКП(б)».

РЕДАКЦІЯ VERBUM 26 ЖОВТНЯ 2022

Warning: count(): Parameter must be an array or an object that implements Countable in **/home/kairosbo/verbum.com.ua/www/wp-includes/post-template.php** on line **284**